

משפט ופיללים

פרשנות • קיש רוצה פוליטיזציה במתן פרס ישראל, אבל מיהי ישראל שבשמה ניתן הפרס?

אין כל חדש ברצונו של שר החינוך למנוע את הפרס ממיי ש"פעל נגד צה"ל או המדינה". זה המשך למהלכים שיצרו ישראל חדשה – לאומנית, משיחית, גזענית – והיא תוקיר את מי שנאמן לערכיה, אם יש לה כאלה

לעקוב

מרדכי קרמניצר

2025 ביולי 24 • 19:08

שר החינוך יואב קיש ממשיך במאמציו לגמד את פרס ישראל ולהפוך אותו מפרס ממלכתי לפרס בשירות הפוליטיקה. הוא עשה כך לפני שנתיים בניסיון, שלא צלח, לשלול את הפרס בתחום היוזמה והחדשנות הטכנולוגית מאייל וולדמן משום שביקר את ראש הממשלה. כבר אז הוכיח קיש שהחיבור בינו ובין חינוך גורם עוול קשה לחינוך ולמטרותיו. ביום העצמאות שעבר הוא שלל את הפרס מפרופ' אווה אילוז בשל מחויבותה למשפט הבינלאומי – היותה שותפה לפנייה לבית הדין בהאג. עכשיו הוא פועל להפוך את המקרים האלה לכלל. לפי הכלל המוצע לא יוענק פרס ישראל למי שפעל ביוזמתו בזירה הבינלאומית נגד חיילי צה"ל, המדינה ומוסדותיה.

צריך לפרק את מה שאמור, לפי קיש, להיות מוגן מפאת קודשו: חיילי צה"ל, גם אם ביצעו פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות; מוסדות המדינה – ודאי שאין הכוונה לייעוץ המשפטי לממשלה, לבית המשפט, לצה"ל ולשב"כ לפני 7 באוקטובר, שהם יעדים לגיטימיים להתקפה בארץ ובחו"ל; ולבסוף מדינת ישראל. אין המדובר במדינה שהייתה לנו (על כל פגמיה) עד המתקפה הפופוליסטית-אוטוריטרית שהחלה לפני 15 שנה בערך והתעצמה מאוד בשנים האחרונות, עם חקיקת חוק הלאום וההכרזה על הפיכה משטרית מוסווית ב"רפורמה".

ישראל שנוצרה מהמתקפה הזאת היא לאומנית, משיחית, גזענית. מדינה של עליונות יהודית, של דה-לגיטימציה לפלסטינים ולערבים אזרחי המדינה. מדינה שמבחינתה העזתים כולם, גם יונקים ועוללים, מעורבים במלחמה נגדנו ומיועדים ל"טיפול הומניטרי" מיוחד – גירוש (המתואר כעזיבה מרצון) או מוות. המדינה הקודמת, לפי קיש וחבר מרעיו, היא "אאוט". המדינה החדשה היא "כזו ראה וקדש". ואוי למי שישמיע עליה ביקורת. אדם כזה מוציא עצמו מכלל ישראל, לפחות מכלל העשויים לזכות בפרס ישראל, בלי קשר להישגיו. המדינה החדשה גוזרת על המדינה הישנה מוות בדומייה, ללא מחאה או זעקה. המוסריות המוחלטת של ישראל בעזה היא אקסיומה שאסור לערער עליה או אפילו להרהר בה. מי שחושב באופן אחר, ומבקש להציל עצמו מאחריות מוסרית למעשים הנעשים בשמו ובעבורו, לא יוכל לעשות זאת בלי שיוצא מכלל ישראל.

לא הוגן להעמיד את קיש לבדו במרכז הביקורת. הוא בסך הכול חייל נאמן וחנפן בשירות ההפיכה, ממשיך דרכם של יואב גלנט ויפעת שאשא-ביטון ששללו את פרס ישראל במדעי המחשב מפרופ' עודד גולדרייך – עד שבא בג"ץ והצילו מידם ברוב דעות, מול דעתו החולקת של השופט סולברג. כל אלה ממשיכי המסורת שהנהיג נתניהו בעת שהיה שר החינוך בפועל, כשב-2015 פסל מועמדים ראויים לשיפוט בוועדת הפרס לספרות, משום שבעיניו היו שמאלנים קיצוניים, רחמנא ליצלן. מהלך זה עורר התנגדות רבתי והסתיים באי-חלוקת הפרס לחקר הספרות באותה שנה. כבר אז קבע נתניהו שהכול פוליטי, ומי שאינו שייך למחנה שלו – אויב. ממנו למדו ובדרכו הלכו.

פרופ' עודד גולדרייך, ב-2022. גלנט ושאשא-ביטון שללו את פרס ישראל במדעי המחשב מפרופ' גולדרייך, עד שבא בג"ץ והצילו מידם צילום: אמיל סלמן

לשבחו של קיש ייאמר כי כמנהגם של שליטים טוטליטריים הוא מגלה חן וחסד ורחמים כלפי אלה שחטאו, אך מביעים חרטה פומבית על חטאיהם. לא הכול אבוד, ולמתחרטים קבל עם ועולם תהיה תקווה. אם יצליח קיש לזהם את הפרס, גם על ידי הוספת קטגוריות רכות שיאפשרו את הענקתו ל"אנשי שלומנו", נכון יהיה להגיב על כך

בהחרמת פרס ישראל הממשלתי-פוליטי ובהחלפתו בפרס ישראל ממלכתי.

ההתקפה על חופש הביטוי והביקורת מתנהלת בשלל חזיתות. בזירה התקשורתית – למעט חריגים, השלטון אינו זקוק לאמצעי השתקה נוספים. התקשורת עסוקה בתחרות על "הפטריוט המצטיין" ורוקדת לפי חלילו של השלטון. בזירה החקיקתית – קרבה הפלתם של ארגוני החברה האזרחית שחלוקים על מדיניות הממשלה, לעומת הפטריוטים שאין בפיותיהם אלא דברי שבח והלל על השלטון ועצות בנוגע ליכולתו למוטט את הדמוקרטיה. [ההצעה החדשה לחוק](#) נגד עמותות המקבלות מימון זר מותירה לארגונים בחירה בין הרמת ידיים ובין הליכה במסלול הבטוח של חופש הביטוי היחיד שהשלטון מרשה ומעודד – החופש להתחנף לשלטון.

"צעדה נגד ההרעבה ברצועת עזה, בכיכר הבימה בתל אביב, שלשום. מכשיר עיקרי לסתימת פיות הוא השימוש הגובר בהתבטאויות הנתפסות כתומכות טרור, למשל על המשך המלחמה בעזה צילום: תומר אפלבאום

מכשיר עיקרי נוסף לסתימת פיות ביקורתיים הוא השימוש הגובר בהתבטאויות הנתפסות כתומכות טרור. באמצעות ניצול איסורים רחבים ועמומים, נעשה בהתבטאויות האלה שימוש מניפולטיבי ופוליטי כדי לדכא ביקורת על השלטון – למשל על המשך המלחמה בעזה או על אי-החזרת החטופים – וכדי להציב את המבקרים בצד של הטרוריסטים. בזירה המשטרית, דרך פגיעות בפרטיות ובכבוד האדם, נטפלת המשטרה לכל המתבטאים באופן שהשוטרים סבורים כי הוא אינו מקובל על בן גביר, ובלבד שיוטרדו ויורתעו ושהשר ירווה נחת.

ועדת האתיקה של הכנסת התגייסה להחנקת חופש הביטוי והטילה [ענישה כבדה](#) על ח"כ עופר כסיף כי הוא מפר את הדיבר ה-11 – ייחוס פשעים לחיילי צה"ל. רוב מיוחס בכנסת – 73 חברים – [תמך בהדחת ח"כ איימן עודה](#) אף שלא הייתה עילה חוקית להדחה, כפי שלא הייתה במקרה אחר שנגע לכסיף. ועדת השרים לחקיקה אישרה הצעה המאפשרת לשלול דרגות, פנסיות והטבות מקצינים בכירים בדימוס שהתבטאו נגד צה"ל. ההגנה הגורפת והמוחלטת לצבא ולחייליו איננה מתמצה בטענה עובדתית כביכול שמחננו טהור מכל פשע. היא גם מסר והנחיה: יש לעצב תמונת עולם שלפיה פשעים לא נעשו, גם

אם המציאות הפוכה. לכן – הימנעו מלחקור, הימנעו מלאכוף. אם צריך – טייחו, קברו את מה שמחשיד בחורבות עזה, ובלבד שדימוי המציאות יוותר ללא כתם.

איימן עודה בדיון בהדחתו בכנסת, השבוע. ההגנה הגורפת והמוחלטת לצבא ולחייליו היא גם מסר והנחיה: יש לעצב תמונת עולם שלפיה פשעים לא נעשו, גם אם המציאות הפוכה צילום: שריה דיאמנט

לצד אמצעים משפטיים או משפטיים לכאורה, נערכים מסעי דה-לגיטימציה חריפים ביותר נגד מי שמעז להשמיע ביקורת על הממשלה או על הצבא (אלא אם כן מדובר בנתניהו). הממשלה אף מעודדת ומגבה אלימות כלפי המפגינים נגדה ומבקריה בכך שהיא אינה מגנה את האלימות. הבריונים האלימים אינם יכולים להחמיץ את האור הירוק שניתן להם. ברור שמבחינת משטרת בן גביר מדובר בצדיקים שיש להבטיח כי לא תיפול שיערה מראשיהם. חופש האגרוף מחליף את חופש הביטוי, מאחר שהשלטון מנגן על פטריוטיזם כוזב, רוב האופוזיציה האומללה ואובדת הדרך אינה מתייצבת נגדו. לעיתים היא משתפת פעולה.

ישראל החדשה מייצרת דמוקרטיה חדשה. דמוקרטיה ללא חופש ביטוי פוליטי-ביקורתי, דמוקרטיה שבה האמת איננה ערך, ודרכי השלטון אינן נובעות מרציונל וממוסר. דמוקרטיה שבה השלטון אינו רואה לנגד עיניו את טובת הציבור בכללו. דמוקרטיה המתנכרת לחיי אדם, לשוויון, לחירות, לכבוד אנושי, להגנה על המיעוט ולהפרדת רשויות. השיטה הזאת אכן חדשה, אבל האם היא דמוקרטיה?

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר |
רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ